УДК 376.1-056.263:159.9.019.4:615.851.82
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2026.109.25

Михайленко О. С.

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ УЧНЯ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

У статті обґрунтовано релевантність та розкрито методичний потенціал казкотерапії як інтегративного методу психолого-педагогічної корекції учнів із порушеннями слуху в умовах сучасних викликів, зумовлених воєнним станом в Україні. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю подолання освітніх втрат та стабілізації психоемоційного стану дітей із особливими освітніми потребами, які перебувають під впливом тривалого стресу. Автор розглядає казкотерапію не лише як засіб трансляції моральних норм, а як потужний мультимодальний інструмент, що дозволяє поєднувати корекцію слухового сприймання, розвиток емоційного інтелекту та соціальну адаптацію.

Особливу увагу приділено застосуванню теорії когнітивного навантаження (CLT) у контексті сурдопедагогіки. Доведено, що використання казок, підсилених методами драматизації, візуалізованого сторітелінгу та жестової мови, дозволяє мінімізувати стороннє когнітивне навантаження, полегшуючи перехід інформації з робочої пам’яті до довготривалої. Розкрито сутність візуально-просторової компенсації, де жести, міміка та пантоміма стають «візуальними якорями» для закріплення нових лексем та понять.

Висвітлено роль родини у процесі казкотерапевтичного впливу та важливість техніки екстерналізації для подолання наслідків аудизму – соціокультурного упередження щодо можливостей людей із порушеннями слуху. Автор підкреслює, що казка сприяє деконструкції внутрішніх бар’єрів та формуванню позитивної ідентичності учня. Запропоновано практичні рекомендації щодо індивідуалізації вибору казок залежно від слухового віку та словникового запасу дитини. Зроблено висновок, що казкотерапія забезпечує комплексний підхід до реабілітації, роблячи процес навчання особистісно значущим та безбар’єрним.

Ключові слова: *казкотерапія, учні з порушеннями слуху, когнітивне навантаження, соціально-емоційний розвиток, сторітелінг, аудизм, психолого-педагогічна корекція.*

Нині в умовах воєнної дійсності, що супроводжується постійними повітряними тривогами, загрозами вибухів, масштабними руйнуваннями та нестабільністю побуту (зокрема частими відключеннями електроенергії), спостерігається суттєвий негативний вплив на якість освітнього процесу. Психоемоційний стан учнів, зумовлений тривалим стресом, створює додаткові бар’єри у засвоєнні знань. Особливо гостро ця проблема постає для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями слуху, чия комунікативна сфера і так перебуває під тиском сенсорного дефіциту. Реформування сучасної спеціальної освіти потребує пошуку гнучких, адаптивних та водночас терапевтичних методів роботи. Унікальним інструментом у цьому контексті постає казкотерапія – метод, що поєднує в собі корекційний, розвивальний та реабілітаційний потенціал [8, 9].

Мета статті полягає у науковому обґрунтуванні та практичному висвітленні можливостей застосування казкотерапії як інноваційного психолого-педагогічного методу корекції та розвитку дітей з порушеннями слуху в умовах воєнної дійсності. Автори прагнуть показати, що казка може стати ефективним інструментом для: зниження тривожності та стабілізації психоемоційного стану учнів; розвитку комунікативних навичок через інтеграцію словесного мовлення, жестової мови та візуальних образів; формування емоційного інтелекту та здатності до емпатії; корекції поведінкових реакцій через ідентифікацію з героями казок та аналіз їхніх дій; розвитку слухового сприймання та зоро-тактильних відчуттів за допомогою мультимодальних методів сторітелінгу.

Казкотерапія (або казкокорекція) розглядається у сучасній парадигмі як інтегративна система, що акумулює досягнення психології, педагогіки та лінгвістики для гармонізації внутрішнього світу дитини. Це не лише засіб трансляції культурного досвіду, а й складний процес пошуку сенсів, розшифрування знань про світ і систему міжособистісних взаємовідносин [11, 15]. Для учнів із порушеннями слуху казка стає «містком» між їхнім внутрішнім досвідом та зовнішнім світом, допомагаючи вербалізувати переживання, які часто залишаються невисловленими через обмеженість мовленнєвих засобів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичний фундамент методу базується на працях класиків психології. Зокрема, К. Г. Юнг та Е. Берн вказували на те, що казки містять універсальні життєві сценарії та архетипи, які допомагають людині орієнтуватися у складних ситуаціях [10]. У вітчизняному науковому просторі питання застосування казки в освітньому процесі досліджували О. Казачінер, Л. Магдисюк, Л. Сливка та О. Ставицька [2, 4, 6, 7]. Проте, попри значну кількість праць, питання використання казкотерапії саме в корекційній роботі з учнями з порушеннями слуху в умовах тривалого стресу потребує глибшого вивчення.

Казкотерапія як метод корекції характеризується делікатністю та відсутністю прямого дидактичного тиску, що є критично важливим для дітей, які мають негативний досвід комунікативних невдач. Метод

використовує яскраві метафори, позитивні мовленнєві конструкції та символізм, що сприяє розвитку уяви та позитивного мислення [7, 9]. У роботі з учнями з порушеннями слуху казкотерапія виконує специфічні функції:

1. Сенсорно-когнітивна: казка виступає засобом структурування аудіальної та візуальної інформації. Через ритміку тексту та повторюваність сюжетів відбувається стимуляція слухової пам'яті та гнозису [17].
2. Емоційно-стабілізуюча: створення «казкової атмосфери» дозволяє дитині відчути себе у безпеці, знизити рівень тривожності та страхів, які загострюються у воєнний час [15].
3. Соціально-комунікативна: через ідентифікацію з героями учень засвоює моделі соціальної взаємодії, вчиться розпізнавати емоції за жестами, мімікою та контекстом ситуації [14].

Особливе місце у корекційному процесі посідає використання жестових казок. Це інноваційний підхід, що дозволяє поєднати словесне мовлення, жестову мову та візуальні образи, забезпечуючи максимальну доступність контенту для учнів із глибокими порушеннями слуху [1]. Таке поєднання активізує різні канали сприйняття, що згідно з теорією когнітивного навантаження полегшує процес переробки інформації [16].

Відповідно до типології казок, у психолого-педагогічній корекції учнів із порушеннями слуху ми виокремлюємо такі види:

- Дидактичні казки: спрямовані на подачу навчального матеріалу (наприклад, засвоєння нових понять або граматичних конструкцій) через образні сюжети. Вони перетворюють абстрактні знання на живі символи, що значно підвищує мотивацію до навчання [4].
- Психокорекційні казки: орієнтовані на м'яку зміну моделі поведінки дитини. Такі історії дозволяють учневі подивитися на власну проблему (наприклад, страх перед спілкуванням) збоку, через призму пригод героя [8, 11].
- Медитативні казки: використовуються для накопичення позитивного образного досвіду та зняття психоемоційної напруги. Вони позбавлені конфліктів і злих персонажів, що сприяє формуванню внутрішнього спокою та ресурсності [4, 7].

Процес впровадження казкотерапії вимагає дотримання певного алгоритму. Першим етапом є емоційна ідентифікація, коли дитині пропонується герой, близький їй за характером чи проблемами. Наступним кроком є введення проблемної ситуації, що резонує з реальним досвідом учня. Важливим є етап пошуку виходу, де дитина разом із педагогом або за допомогою «мудрого помічника» у казці знаходить альтернативні варіанти вирішення конфлікту. Такий підхід формує у дитини впевненість у власних силах та здатність до подолання життєвих труднощів [11].

Зарубіжні вчені використовують дві варіації методів казкотерапії, а саме, «fairytale therapy» – безпосередньо лікування казкою Brown N., Burns G.W., Barron I., Mitchell [9] та сторітелінг «storytelling», як мистецтво захоплюючої розповіді та передачі необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери слухача Д. Амстронг, Bauer M. S., Balius F. A .[10].

Одним із головних напрямів використання казкотерапії в роботі корекційного педагога з дітьми з особливими освітніми потребами є психокорекція. Завдяки розмаїттю прийомів метод може бути використаний як в індивідуальній, так і мікрогруповій роботі, а також у співпраці з батьками в корекційно-виховному процесі І. Середа[8]. Діти з порушеннями слуху часто стикаються з труднощами в опануванні усного мовлення, розумінні відтінків емоцій, соціальних сигналів та міжособистісного спілкування. Казкотерапія у цьому випадку стає допоміжним інструментом для розвитку емпатії, поліпшення навичок самовираження та зниження тривожності, яка часто супроводжує навчальний процес у таких учнів.

Основними цілями казкотерапії для дітей з порушеннями слуху є:

- Розвиток емоційного інтелекту: казки дозволяють дітям легше зрозуміти різні емоції та переживання героїв, що сприяє їхньому власному емоційному самовираженню.
- Корекція поведінкових реакцій: через казкові сюжети діти вчаться аналізувати поведінку персонажів, розпізнавати наслідки дій та співпереживати їм, що позитивно впливає на їхні власні соціальні навички.
- Зниження рівня тривожності та страхів: допомогають дитині впоратися з власними страхами, оскільки казкові персонажі часто проходять через складні ситуації та знаходять рішення.
- Розвиток комунікативних здібностей: стимулюють розвиток мовлення та допомагають удосконалювати візуально-кінетичні засоби комунікації, важливі для дітей з порушеннями слуху.
- Розвиток слухового сприймання та зоро-тактильно-вібаційних відчуттів.

При застосуванні казкотерапії з дітьми, які мають порушення слуху, необхідно враховувати певні особливості, а саме: візуалізація казкового матеріалу (використання ілюстрацій, ляльок, театралізованих вистав допомагає дитині краще зрозуміти сюжет та емоції персонажів); адаптація мови казок (використання простих і зрозумілих речень, що доступні для рівня сприйняття дитини, а також підтримувати сприйняття сюжету жестовою мовою); інтерактивні техніки (залучення дітей до активної участі у казці через запитання, обговорення ситуацій).

Для дітей з порушеннями слуху ефективними можуть бути такі види казок:

- Корекційні казки: орієнтовані на формування позитивної поведінки та вміння долати труднощі. Через конкретні сюжети діти вчаться знаходити правильні рішення та розуміти наслідки своїх вчинків.

• Психотерапевтичні казки: спрямовані на подолання внутрішніх страхів та комплексів. Діти, ототожнюючи себе з героями, які проходять через труднощі, знаходять у собі сили для подолання власних труднощів.

• Дидактичні казки: допомагають засвоювати знання в ігровій формі, що важливо для дітей з порушеннями слуху, які можуть мати труднощі з абстрактними поясненнями.

Казкотерапія як метод психолого-педагогічної корекції дитини з порушенням слуху використовується відповідно до завдань уроку, індивідуального заняття, чи режимних моментів, виховних чи психокорекційних цілей на різних етапах навчання дитини. Лише на індивідуальних заняттях з розвитку слухо-зоро-тактильного сприймання та формування та формування вимови ми можемо використовувати різноманітні прийоми та види роботи з казкою, обігруючи її в різноманітних варіаціях залежно від мети сурдопедагога та потреб дитини з порушеннями слуху. Наприклад, вже на етапі привітання та вступного слова, націлюючи на успішну роботу учня вчитель може використовувати прийоми рефлексії та емоційного налаштування, використовуючи персонажів улюбленої казки дитини. Перевірка слухових стану апаратів та звукових процесорів теж може проходити з використання сторітелінгу чи залученням до епізоду казки.

Важливим етапом роботи з учнями з порушеннями слуху є розвиток слухового сприймання немовленнєвими засобами, на якому сурдопедагог може використовувати шумові казки підбираючи відповідну з уже існуючих авторських або ж обіграти відому дитині казку і запропонувати послухати як шумить дерево, пересипаються крупи, як говорять герої казок, співає птах, якщо це казки для тварин або чарівні. Чудовий результат дає робота з мелодіями до казки. Вчитель готує різноманітні завдання, які націлені розвивати всі компоненти слухової уваги дитини: динамічний (тихо-голосно), часовий (короткий чи довгий звук), тембровий, просторовий (локалізація звука) , ритмічний. Дітям дуже подобається сприймати на слух та вгадувати казку за піснею, мелодією, уривком мультфільму чи гри.

На етапі формування вимови також широко застосовується робота з казкою або її елементами. Наприклад, нейродоріжки з казковими героями, при в виконанні цих вправ ми можемо використовувати також дактилеми або підібрана до казки руханка з елементами фонетичної ритміки. Вчитель самостійно може створити для кожного учня казку для артикуляційної гімнастики або чистомовки.

Для розвитку слухового сприймання можемо подавати учневі на слух слова, словосполучення, фрази чи уривок з казки як народної так і терапевтичної, а учень в свою чергу, може не лише повторювати почуте, а й підібрати сюжетний малюнок, відео, якусь дію, асоціацію, мнемотаблицю тощо. Як варіант, на домашнє завдання можна рекомендувати прослухати пісню до казки, ознайомитися з онлайн застосунками про казки, намалювати малюнок чи створити анімацію. Всі ці види роботи є ефективними і дуже подобаються дітям.

Окремим видом роботи з учнями з порушеннями слуху є використання казок жестовою мовою [4]. Включення обох мовних систем при формуванні нового слова чи поняття сприяє більш глибокому засвоєнню і довготривалому запам’ятанню слова. Завданнями педагога при вивченні казки жестовою мовою є не лише розповісти казку жестами, а потім пояснити її значення, а й включати словесний матеріал у діяльність дитини, виділяти в ньому основне, установлювати зв’язки між подіями, вимагати від учнів правильної вимови, корегувати її за потреби, допомагати аналізувати прочитане. Тому, особливе значення у використанні казок для корекції учня з порушеннями слуху полягає у процесах декодування і розкодування закладеного смислу казки через вербальні та невербальні підходи. У своїх попередніх статтях ми обґрунтували застосування знаково-піктографічних, мультиплікаційних технологій для інтелектуального, комунікаційного та емоційного розвитку учнів з порушеннями слуху під час вивчення казки [3].

Сучасні підходи до казкотерапії в освітньому процесі початкової школи акцентують увагу на важливості використання саме терапевтичної казки, яка, на відміну від фольклорної, створюється індивідуально під запит дитини. Згідно з дослідженнями Л. Сливки [6], цей метод слугує своєрідним психологічним захисним бар’єром, що дозволяє учневі безпечно опрацьовувати травматичний досвід, знімати внутрішню напругу та розвивати комунікативні навички. Ефективність корекційного впливу забезпечується через алгоритмізацію процесу складання казки, де головний герой наділяється рисами, схожими на дитину, а сюжет передбачає успішне подолання символічно відображеної проблеми. Використання таких прийомів, як переписування закінчення історії або театралізація за допомогою ляльок, надає педагогу важливий діагностичний матеріал та сприяє активній емоційній саморегуляції учня.

Ефективність навчання учнів із порушеннями слуху безпосередньо детермінована мультимодальністю подачі матеріалу. Згідно з дослідженнями Ч.Олуджі, традиційна методика розповіді казок (сторітелінг) трансформується у потужний корекційний інструмент лише за умови її насичення візуально-просторовими компонентами: знаками, виразними жестами та акцентованою мімікою [16]. Такий підхід дозволяє компенсувати дефіцит слухового каналу сприйняття та сприяє розвитку грамотності й академічної залученості учнів. У межах розробки методики корекційного впливу особливої ваги набуває застосування Теорії когнітивного навантаження (Cognitive Load Theory – CLT). Процес навчання дітей із порушеннями слуху потребує суттєвої модифікації інструкцій для полегшення переходу інформації з робочої пам’яті до довготривалої [12, 16]. Використання казки як дидактичного інструменту, підсиленого методами драматизації та візуалізованого сторітелінгу, дозволяє мінімізувати стороннє когнітивне навантаження. Це досягається завдяки залученню

візуально-просторового каналу (жести, міміка, пантоміма), що створює сприятливі умови для формування стійких когнітивних схем.

Нами виокремлено ключові компоненти мультимодального сторітелінгу із візуальною підтримкою, що передбачає інтеграцію розповіді з елементами жестової мови, гіперболізованою мімікою та пантомімою. Це робить інформацію «просторовою», що релевантно особливостям візуального сприйняття учнів із порушеннями слуху [1, 16]. Забезпечення активної участі учнів у сюжеті. Рольові ігри та імпровізація допомагають трансформувати абстрактні категорії (емоції героїв, соціальні зв'язки) у конкретний фізичний та емоційний досвід [10, 17].

Керована дискусія – ініціювання обговорення, де учні рефлексують через знаки та жести, стимулює критичне мислення та закріплює лексичний матеріал у довготривалій пам'яті [3].

Застосування методу драматизації дозволяє подолати труднощі у розумінні абстрактних категорій шляхом їхньої матеріалізації через ігрову діяльність. Такий підхід узгоджується з необхідністю зниження стороннього навантаження (Extraneous Load), оскільки структура казки є передбачуваною та легше піддається когнітивній обробці [16]. Водночас стимулюється доречне навантаження (Germane Load), спрямоване на побудову ментальних схем, оскільки дитина не витрачає ресурси на вгадування слів, а фокусується на змісті завдяки «візуальним якорям» [12, 16].

Системний підхід до реабілітації передбачає розгляд учня як частини ієрархічної екосистеми. Згідно з екологічною моделлю М. Гарві, ефективність казкотерапії залежить від узгодженості дій на рівні сім'ї, освітніх установ та професійних мереж [13]. Психологічні симптоми дитини часто виступають «метафорою» дисфункційних стосунків у її оточенні, тому терапевтична казка має бути спрямована на гармонізацію взаємодії дитини з соціокультурним середовищем.

У цьому контексті критично важливим є подолання явища аудизму (audism) – упередженого ставлення, що базується на припущенні про перевагу слухового сприйняття над іншими формами комунікації [13]. Аудистські установки можуть посилювати відчуття ізоляції дитині та гальмувати її особистісний розвиток. Казкотерапія, особливо в її цифровому форматі, має на меті деконструкцію цих упереджень через створення безбар'єрного візуального простору, де жестова мова визнається рівноцінною [1]. Казка допомагає дитині долати «внутрішній аудизм» (відчуття меншовартості) через ідентифікацію з успішними героями, які мають схожі особливості [9, 14].

Ефективність реабілітації також нерозривно пов'язана з психологічним станом батьків. Дослідження Х. Фуладі свідчать, що використання техніки «екстерналізації проблеми» в межах казкотерапії дозволяє матерям подолати негативні когнітивні установки та змінити сімейний наратив з «історії про порушення» на «історію про нові можливості» [11, 15]. Це створює умови для підтримки автономії та компетентності дитини.

Узагальнюючи результати дослідження, можна констатувати, що казкотерапія є базовим мультимодальним методом, який забезпечує: корекцію сенсорного дефіциту: структурування аудіального ряду та використання ритмічних повторів розвиває слуховий гнозис та пам'ять; психологічну декомпресію: механізми метафоризації знімають страх мовлення та соціальну тривожність [7, 14]; соціальну інтеграцію: казкові сценарії слугують «соціальними тренажерами» для засвоєння адаптивних моделей поведінки [17].

Казкотерапія забезпечує візуальний світ дитини з порушеннями слуху, що дозволяє сурдопедагогу подавати базову казку індивідуалізовано, враховуючи фізіологічний та слуховий вік учня, ступінь втрати слуху та обсяг словникового запасу. В освітньому процесі казкотерапія для дітей з порушеннями слуху може включати такі форми, як інсценування та театралізація, візуально-семантичний аналіз казок і звичайно ж розвиток творчої уяви шляхом малювання, створення своїх казок чи обговорення альтернативних варіантів розвитку подій – усе це сприяє розвитку творчих здібностей, розвитку слухового, тактильного сприймання та мовленнєвих навичок учнів з порушеннями слуху. Важливого значення використання казок має і для розвитку слухового сприймання учнів з порушеннями слуху. На кожному етапі розвитку слухового сприймання та формування вимови ми використовуємо різноманітні види казок, які сурдопедагог підбирає і подає відповідно до індивідуальних особливостей дитини з порушенням слуху.

Використана література:

1. Жестові казки. *Українське товариство глухих*. URL: https://utog.org/zhestova-mova/ditiacha-storinka/kazki-zhestovoiu-movoiu-dlia-nashih-ditej (дата звернення: 12.02.2026).
2. Казачінер О. Підготовка майбутніх фахівців до оволодіння казкотерапевтичними технологіями. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат* : матеріали ІІ Всеукр. міждисциплін. наук.-практ. конф. (20 жовт. 2022 р.). С. 91. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27188/1/bouhuk.pdf
3. Круглик О. П., Михайленко О. С. Розуміння казок учнями з порушеннями слуху та інтелекту в парадигмі досліджень. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Вип. 43. С. 48–55.
4. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П., Замелюк М. І. Технології казкотерапії у практиці психологічного консультування дітей та дорослих : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 216 с.
5. Середа І. В., Кутержинська К. М. Казкотерапія в роботі корекційного педагога з дітьми з особливими освітніми потребами. *Вересень*. 2021. № 1. С. 87–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vere_2021_1_11

6. Сливка Л. До проблеми казкотерапії в освітньому процесі початкової школи: поняття про терапевтичну казку і методику її складання. *Гірська школа Українських Карпат*. 2025. № 33. С. 108–111. DOI: https://doi.org/10.15330/msuc.2025.33.108-111
7. Ставицька О. Г. Технології казкотерапії у практиці психологічного консультування. *Психологічні перспективи*. 2012. Вип. 19. С. 228–236.
8. Філь О. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до використання казкотерапії у професійній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2010. 20 с.
9. Barron I., Mitchell D. The Fairy Tale Model: Secure Facility Therapist Perceptions. *Journal of Child and Adolescent Trauma*. 2019. Vol. 12(2). Pp. 257–267.
10. Bauer M. S., Balius F. A. Storytelling: Integrating therapy and curriculum for children with serious emotional disturbances. *Teaching Exceptional Children*. 1995. Vol. 27(2). P. 24.
11. Fooladi K., Ahmadi R., Sharifi T., Ghazanfari A. Effectiveness of Group Narrative Therapy on Psychological Wellbeing and Cognitive Emotion Regulation of Mothers of Children with Hearing Impairment. *Journal of Empowering Exceptional Children*. 2021. Vol. 12, No. 2. P. 1–11. DOI: 10.22034/CECIRANJ.2021.237671.1410.
12. Ghaderi F., Yarahmadi Y., Ghavami B. The Effectiveness of Storytelling on Improving Auditory Memory of Students with Reading Disabilities in Marivan City, Iran. *International Journal of Pediatrics*. 2017. Vol. 5, No. 8. P. 5515–5524. DOI: 10.22067/ijp.2017.9150.
13. Harvey M. A. Psychotherapy with Deaf and Hard-of-Hearing Persons: A Systemic Model. 2nd ed. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 2003. 331 p.
14. Jeebodh L. The utilisation of storytelling as a therapeutic intervention by educational psychologists to address behavioural challenges relating to grief of adolescent clients : mini dissertation ... Master of Education. Johannesburg : University of Johannesburg, 2014. 89 p.
15. Kazachiner O., Boychuk Yu., Halii A. Fairy-tale therapy: scientific and methodical aspects : monograph. Boston : Primedia eLaunch, 2022. 142 p.
16. Olujie C. T. Teaching Strategies to Enhance Academic Achievement in Deaf and Hard of Hearing Residential Schools Using Storytelling : Dissertation Manuscript ... Doctor of Education. San Diego, California : National University, 2025. 111 p.
17. Zarei S., Ghasemi M. The Effectiveness of Storytelling Therapy on the Social Skills of Hearing-Impaired Children. *Journal of Exceptional Children Empowerment*. 2021. Vol. 12, No. 4. P. 51–60. DOI: 10.22034/ceciranj.2021.267812.1511.

References:

1. Zhestovi kazky. [Sign language fairy tales]. Ukrainske tovarystvo hlukhykh. URL: https://utog.org/zhestova-mova/ditiacha-storinka/kazki-zhestovoiu-movoiu-dlia-nashih-ditej (data zvernennia: 12.02.2026). [in Ukrainian].
2. Kazachiner O. Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv do ovolodinnia kazkoterapevtychnymy tekhnolohiiamy. [Preparation of future specialists for mastering fairy-tale therapy technologies]. Inkliuzyvna osvita: ideia, stratehiia, rezultat : materialy II Vseukr. mizhdystsyplin. nauk.-prakt. konf. (20 zhovt. 2022 r.). S. 91. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27188/1/bouhuk.pdf [in Ukrainian].
3. Kruhlyk O. P., Mykhailenko O. S. Rozuminnia kazok uchniamy z porushenniamy slukhu ta intelektu v paradyhmi doslidzhen. [Understanding fairy tales by students with hearing and intellectual impairments in the research paradigm]. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 19: Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia. Vyp. 43. S. 48–55. [in Ukrainian].
4. Mahdysiuk L. I., Fedorenko R. P., Zameliuk M. I. Tekhnolohii kazkoterapii u praktytsi psykholohichnoho konsultuvannia ditei ta doroslykh [Fairy-tale therapy technologies in the practice of psychological counseling for children and adults: study manual]. : navch. posib. Lutsk : Vezha-Druk, 2024. 216 s. [in Ukrainian].
5. Sereda I. V., Kuterzhynska K. M. Kazkoterapiia v roboti korektsiinoho pedahoha z ditmy z osoblyvymy osvitnimy potrebamy. [Fairy-tale therapy in the work of a correctional educator with children with special educational needs] Veresen. 2021. № 1. S. 87–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vere_2021_1_11. [in Ukrainian].
6. Slyvka L. Do problemy kazkoterapii v osvitnomu protsesi pochatkovoi shkoly: poniattia pro terapevtychnu kazku i metodyku yii skladannia. [On the problem of fairy-tale therapy in the educational process of elementary school: the concept of a therapeutic fairy tale and the method of its composition]. Hirska shkola Ukrainskykh Karpat. 2025. № 33. S. 108–111. DOI: https://doi.org/10.15330/msuc.2025.33.108-111 [in Ukrainian].
7. Stavytska O. H. Tekhnolohii kazkoterapii u praktytsi psykholohichnoho konsultuvannia. [Fairy-tale therapy technologies in the practice of psychological counseling] Psykholohichni perspektyvy. 2012. Vyp. 19. S. 228–236. [in Ukrainian].
8. Fil O. V. Pidhotovka maibutnikh sotsialnykh pedahohiv do vykorystannia kazkoterapii u profesiinii diialnosti [Preparation of future social educators for the use of fairy-tale therapy in professional activity] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Zaporizhzhia, 2010. 20 s. [in Ukrainian].
9. Barron I., Mitchell D. The Fairy Tale Model: Secure Facility Therapist Perceptions. Journal of Child and Adolescent Trauma. 2019. Vol. 12(2). Pp. 257–267.
10. Bauer M. S., Balius F. A. Storytelling: Integrating therapy and curriculum for children with serious emotional disturbances. Teaching Exceptional Children. 1995. Vol. 27(2). P. 24.
11. Fooladi K., Ahmadi R., Sharifi T., Ghazanfari A. Effectiveness of Group Narrative Therapy on Psychological Wellbeing and Cognitive Emotion Regulation of Mothers of Children with Hearing Impairment. Journal of Empowering Exceptional Children. 2021. Vol. 12, No. 2. P. 1–11. DOI: 10.22034/CECIRANJ.2021.237671.1410.
12. Ghaderi F., Yarahmadi Y., Ghavami B. The Effectiveness of Storytelling on Improving Auditory Memory of Students with Reading Disabilities in Marivan City, Iran. International Journal of Pediatrics. 2017. Vol. 5, No. 8. P. 5515–5524. DOI: 10.22067/ijp.2017.9150.
13. Harvey M. A. Psychotherapy with Deaf and Hard-of-Hearing Persons: A Systemic Model. 2nd ed. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 2003. 331 p.
14. Jeebodh L. The utilisation of storytelling as a therapeutic intervention by educational psychologists to address behavioural challenges relating to grief of adolescent clients : mini dissertation ... Master of Education. Johannesburg : University of Johannesburg, 2014. 89 p.
15. Kazachiner O., Boychuk Yu., Halii A. Fairy-tale therapy: scientific and methodical aspects : monograph. Boston : Primedia eLaunch, 2022. 142 p.

16. Olujie C. T. Teaching Strategies to Enhance Academic Achievement in Deaf and Hard of Hearing Residential Schools Using Storytelling : Dissertation Manuscript ... Doctor of Education. San Diego, California : National University, 2025. 111 p.
17. Zarei S., Ghasemi M. The Effectiveness of Storytelling Therapy on the Social Skills of Hearing-Impaired Children. Journal of Exceptional Children Empowerment. 2021. Vol. 12, No. 4. P. 51–60. DOI: 10.22034/ceciranj.2021.267812.1511

O. Mykhailenko. Fairy-tale therapy in psychological and pedagogical correction for learners with hearing loss

The article substantiates the relevance and reveals the methodical potential of fairy-tale therapy as an integrative method of psychological and pedagogical correction of students with hearing impairment. The urgency of the research is due to the need to overcome educational losses and stabilize the psycho-emotional state of children with special educational needs who are under the influence of prolonged stress. The author considers fairy-tale therapy not only as a means of transmitting moral norms, but as a powerful multimodal tool that allows combining the correction of auditory perception, the development of emotional intelligence, and social adaptation.

Particular attention is paid to the application of the Cognitive Load Theory (CLT) in the context of deaf education. It is proved that the use of fairy tales enhanced by methods of dramatization, visualized storytelling, and sign language allows minimizing extraneous cognitive load, facilitating the transfer of information from working memory to long-term memory. The essence of visual-spatial compensation is revealed, where gestures, facial expressions, and pantomime become «visual anchors» for consolidating new lexemes and concepts.

The role of the family in the process of fairy-tale therapy influence and the importance of the externalization technique for overcoming the consequences of audism – a sociocultural bias regarding the capabilities of people with hearing impairment – are highlighted. The author emphasizes that the fairy tale contributes to the deconstruction of internal barriers and the formation of a positive identity of the student. Practical recommendations are offered for individualizing the choice of fairy tales depending on the hearing age and vocabulary of the child. It is concluded that fairy-tale therapy provides a comprehensive approach to rehabilitation, making the learning process personally meaningful and barrier-free.

Key words: *fairy-tale therapy, students with hearing impairment, deaf education, cognitive load, socio-emotional development, storytelling, audism, psychological and pedagogical correction.*

Дата першого надходження статті до видання: 27.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0